

RESMİ VE ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDA HİBRİT EĞİTİM UYGULAMALARININ İNCELENMESİ

Doç. Dr. Eşef Hakan TOYTOK
K.Maraş Sütçü İmam Üniversitesi
hakantoytok@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-3638-1901

Filiz ÖZTAŞ
Adana Milli Eğitim Müdürlüğü
filizoztas9907@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6491-2389

Özet

Bu çalışmanın amacı. Hibrit eğitim uygulamaları adı altında çevremizde hangi modellerin kullanıldığı noktasında kamu ve özel okul yöneticileri görüşleri ile ortaya konulmasıdır. Araştırmada okul yöneticilerinin Hibrit uygulamaları konusunda fikirlerini ortaya koymayı amaçlayan nitel bir çalışma olup olgubilim (fenomenoloji) deseninde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın grubu 2021 -2022 eğitim öğretim yılında Adana ilinin Seyhan ve Çukurova ilçesinde bulunan özel ve resmi eğitim kurumlarında görev yapan toplam 20 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Araştırmadaki çalışma verileri yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma verileri betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda okul yöneticileri gelişen ve değişen dünya karşısında teknolojiyi eğitim ortamına dahil edilmesinin kaçınılmaz olduğunu, resmi okullarda Hibrit uygulama olarak sadece pandemi döneminde EBA ve Zoom üzerinden uygulama yapıldığı, özel okullarda ise hem pandemi döneminde hem de pandemi sonrasında hibrit eğitim modeline yakın dijital platformlarda eğitim yaptıkları sonucunda ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Harmanlanmış öğrenme, hibrit eğitim, e-öğrenme, dijital eğitim.

INVESTIGATION OF HYBRID EDUCATION APPLICATIONS IN OFFICIAL AND PRIVATE EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract

The aim of this study is to reveal the opinions of public and private school administrators at the point of which models are used in our environment under the name of hybrid education applications. In the research, it is a qualitative study to determine the opinions of school administrators about Hybrid applications, and it was carried out in a phenomenology pattern. The study group of the research consists of 20 school administrators working in private and public education institutions in Adana province Seyhan and Çukurova in the 2021-2022 academic year. Research data were collected through an interview form consisting of semi-structured questions. Research data were analyzed by descriptive analysis method. As a result of the research, school administrators stated that it is inevitable to include technology in the educational environment in the face of the developing and changing world. In addition, it has been seen that EBA and Zomm applications are used as hybrid applications in public schools only during the pandemic period. It has been reached as a result that private schools provide education on digital platforms close to the Hybrid education model both during the pandemic period and today.

Key Words: Blended Learning, hybrid education, e-learning, digital education.

GİRİŞ

Hızlı bir şekilde gelişen ve değişen evren karşısında teknolojinin de her alanda gelişmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu gelişmenin eğitim alanında da yaşanması ile birlikte öğretmenler ve öğrenciler içinde birçok dijital materyal kullanımına gereksinim duyulduğu görülmüştür. Bu değişime eğitim alanında da ayak uydurmanın kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda teknolojinin eğitime dâhil edilmesi, etkili öğrenme açısından öğrencilere ve öğretmenlere yeni imkânlar kaynaklar sağlayarak öğrenme kavrama anlamında bilgiye basit, hızlı ve güvenli bir şekilde erişmelerini sağlayarak öğrenmeyi olumlu anlamda pekiştirdiği düşünülmektedir.

Dünyada teknolojinin gelişmesi ile birlikte eğitim kurumları da bu noktada teknolojik gelişmeleri daha etkili ve verimli kullanılabilmek için yeni ve farklı araştırmaya içerisine girerek eğitim kalitesini artıma çabasında olduğu görülüyor. Daha önceki yıllarda televizyon, radyo ve posta ile desteklenmeye çalışılan uzaktan eğitim araçları günümüzde meydana gelen değişimle çok daha fazla imkânlar sunmaktadır. Son yıllara baktığımızda hem ülkemizde hem de dünya genelinde eğitim alanında dijital öğrenme kullanım açısından artış gösterdiği görülmektedir (Eren, 2021; Meriçelli ve Uluçay, 2016). En önemlisi bu dijital öğrenme araçlarının verimli ve etkili bir biçimde faydalanabilmek için doğru bir şekilde planlama yapmanın gerektiğinde düşünülmektedir (Korucu & Kabak, 2020). Bilimsel çalışma literatüründe eğitim öğretim bünyesinde birçok dijital öğrenme biçimleri kullanılan teknolojilerin verimliliği tartışılmış ve raporlanmıştır.

Dijital öğrenme ile yüz yüze öğrenme birbiri ile harmanlanarak öğrenme süreci hızlandırılmış ve öğrenmeyi artırmak anlamında bu kavramlar önem kazanmıştır. Buna bağlı olarak da hem dijital eğitim hem de klasik eğitim-öğretim uygulamaları farklı modeller ile yaygın hale geldiğini görüyoruz. Uzaktan öğretim için en büyük sorun sosyal etkileşimin düşük olmasıdır. Bu durumda sonuç olarak öğrencilerde bazı motivasyon eksiklerinin oluşabileceği düşünülmektedir. Yüze yüze öğretimde ise öğrenciye esnek zamanlama sunamaması öğrenenin haftanın her günü sınıfta bulunma zorunluluğunda bırakması gibi olumsuz durumlar sonucunda eğitim araştırmacıları yeni bir model arayışına girmiştir. Bu arayışın çıktısı olarak hibrit eğitim ya da harmanlanmış eğitim olarak adlandırılan modellerin geliştiğini görüyoruz (Yolcu, 2015). Hebecci'ye (2015) göre, karma öğrenme farklı iki öğretim yaklaşımının güçlü yönlerini alıp harmanlayarak eğitim ve öğretim kalitesinin yükseltilmesinin sağlanması tanımlanabilir.

Eğitim öğretim süreci içerisinde en etkili ve verimli yöntem, eğitimin tek başına ne klasik eğitim yöntemlerinin ne de sadece dijital tabanlı öğrenme yöntemlerinin uygulanmasıdır. Asıl olması gereken her iki yaklaşımın da öne çıkan yanlarını alarak bu yaklaşımları bir arada harmanlayarak kullanmaktır (Gülbahar, 2005). Yüz yüze öğrenme ile dijital tabanlı yöntemlerin tek başlarına eğitim öğretim süreci içerisinde kullanılmasında ortaya çıkan sınırlılıklara karşı çözüm olarak bu yöntemlerin harmanlanması önerilmektedir. Bu durumda, öğrencinin gereksinimleri boyutunda dijital tabanlı ve çevrimiçi öğrenme etkinlikler geleneksel öğrenme ortamlarının vazgeçilmez olduğu düşünülmektedir (Pesen & Oral, 2016). Eğitim kurumlarında öğrenme ortamlarının verimli ve etkili yürütülmesi ve zamanın etkili kullanılması bağlamında Hibrit öğrenme modeli esnek öğrenme sağlayarak öğrenci tarafından tercih ediliyor olmasının olumlu yönde fayda sağladığı görülmektedir (Korucu & Kabak, 2020). Türkiye'de Hibrit öğrenme konusunda Delialioğlu (2004) doktora tezi çalışmasında dijital tabanlı eğitim ortamında deneysel bir çalışma yürütülmüştür. 50 öğrenciden elde edilen nicel bulgular bilgiyi akılda tutma ve ders içeriğine karşı yaklaşım yönünden anlamlı bir farklılık ortaya koyduğu görülmektedir. Online olarak öğrencilere ulaşım imkanı sunularak, işbirlikçi öğrenmenin, öğrencilerin Hibrit öğrenme uygulamasında olumlu bir imkan sunmaktadır.

Bu görüşler bağlamında eğitim ortamlarında dijital tabanlı yaklaşımları içerisine alan, öğrenciye kendi öğrenme hızında öğrenme imkânı sağlayan, bilgiye dilediği kaynaktan ulaşmalarına olanak veren, öğrenciye sınıfın bir parçası olduğunu unutturmadan eğitim ortamına bağımlı kalınmadan ve klasik ve online iletişimin yararlı yanlarını alarak karma öğrenme (blended learning, hybrid learning). Ortamlarının değer kazandığını görmekteyiz. Hibrit öğrenme, öğrencilerin yer, zaman, yöntem ve öğrenme hızları üzerinde belirli düzeyde kontrol sahibi oldukları ve büyük ölçüde online ortamda gerçekleşen; fakat aynı zamanda evleri dışındaki fiziksel bir ortamda öğrenmenin yönlendirilmesi ile hem yüz yüze hem de online olarak öğrenmeye devam ettikleri; her öğrencinin öğrenme sürecinde keşfettiği yeni bilgi ve becerileri bir araya getirerek bütünlümlü bir öğrenme deneyimi sunduğunu görüyoruz.

Hibrit modeller ile öğrencilerin hem yüz yüze hem online eğitim görebildikleri eğitim modeli birçok ülkede uygulandığı görülmektedir. Geleneksel eğitim modelini çevrimiçi eğitim materyalleriyle zenginleştirilmesi yani harmanlandığı kullanılan teknolojilerin yanında farklı eğitim felsefelerinin geleneksel öğrenme metodlarının kullanılması ile geleneksel eğitim modelleri desteklenerek öğrenme hızı ve kalitesinin artırıldığı düşünülebilir. Literatürde hibrit eğitim ve öğrenme diğer adı ile harmanlanmış karma öğrenmenin; eğitim ortamında esneklik, öğrenme seviyesinde artış, kalıcılık, öğrenmeye ilginin artması, kaliteli etkileşim, ekonomiklik gibi avantajlarının olduğu görülmüştür (Yapıcı & Akbayın, 2013).

Araştırmalarda Hibrit eğitim ve öğretim modelleri üzerinde durulmaktadır: Esnek model (Flex model), Seçimli model (A la carte model), Zenginleştirilmiş sanal model (Enriched virtual model), Bireysel rotasyon modeli,

İstasyon rotasyon modeli, Laboratuvar rotasyon modeli ve evde ders okulda ödev modeli (flipped classroom). Diğer bir adı ise ters yüz edilmiş eğitim modeli olarak ifade edilmektedir. Bu modellerden ters yüz edilmiş eğitim modeli literatürde 2000'li yıllardan bu yana önemi korumuş hem dünyada hem de ülkemizde son yıllarda popülerleşmiş ve hemen hemen her alanda kullanım alanı bulmuştur (Demiralay & Karataş, 2014).

Özellikle Covid -19 salgınından sonra tüm dünyada okullarda uygulanması beklenen Hibrit eğitim ve öğrenme modeli dijital ve klasik eğitim tarzını harmanlamış ve örgün eğitime karma bir bakış açısı getirmiş Hibrit eğitim yaklaşımı harmanlanmış öğrenme adı altında birçok eğitim ortamında tercih edildiği görülmektedir. Ülkemizde ise EBA üzerinden ders vidoları yüklenmesi ve öğretmenlerin aynı portaldan ve zoom üzerinden online olarak ders yapıldı pandemi sürecine göre belli zamanlarda online diğer zamanlarda ise yüz yüze olarak ve yine pandemi seyrine göre belirlenen zamanlarda ise çevrimiçi ve yüz yüze olarak harmanlandı. Pandemi döneminde hibrit eğitim modelini çok sık duyarak uygulamaların önem kazandığı görüldü. Ülkemizde bazı özel okullarda ve bazı üniversitelerde Hibrit uygulamalara benzer farklı web tabanlı eğitim modelleri uygulamaya konulduğu ve halen de bu dijital eğitim modelleri klasik eğitime yardımcı olması adı altında uygulanmaya devam ettiği görülmüştür.

Pandemi sürecinde eğitim hayatına giren online öğrenme modeli pandemi geçse de devam ediliş yüz yüze dersin içinde de dersin dışında da online olmak üzere hem okul içi hem okul dışı çalışmalarının bilinçli ve zamanı etkili kullanması adına önemli olduğu görülmektedir. Bu önemle bu bilinçte olması gereken eğitim sistemine ilişkin eğitim kurumlarının ne gibi hazırlıklarının olduğu bu konuya ilişkin eğitim kurumlarının bir alt yapı olup olmadığı araştırmacının dikkatini çekmiştir. Bu bağlamda dünyaca bilinmekte olan Hibrit eğitim modelleri açısından özel ve kamu eğitim kurumlarında Hibrit eğitim (Harmanlanmış öğrenme) modellerinin kullanılması noktasında bir farkındalığının ve uygulamanın var olup olmadığı bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu anlamda araştırmada elde edilen veriler hem alan yazındaki bir boşluğu doldurması açısından hem de aynı zamanda bundan sonraki araştırmacılara konu olması bağlamında önem teşkil etmektedir.

Araştırmada resmi ve özel eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin görüşlerinin alınması için aşağıdaki şu sorulara cevap aranmıştır;

- 1- Hibrit eğitim ve öğrenme nedir?
- 2- Uygulamada olan hibrit eğitim modelleri nelerdir?
- 3- Ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modeli nedir?
- 4- Türkiye'de MEB tarafından her hangi bir hibrit çalışma planı var mı?
- 5- Adana Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde resmi ya da özel eğitim kurumlarında Hibrit eğitim ve öğretim modeli uygulanıyor mu?
- 6- Gelecekte eğitim sistemlerinde hibrit eğitim ve öğrenme ortamlarından olan ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin yeri ve önemini nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi süreçlerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) ile desenlenmiştir. Olgu bilim araştırmaları belirli bir zamanda ve belirli bir bağlam içerisinde, insanların dünyayı nasıl deneyimledikleriyle ilgilenmektedir (Bloor & Wood, 2006; Çilesiz, 2011). Olgubilim deseni ile farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olguları incelemektedir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Desenin dayandığı temel varsayımlar da bu anlamın keşfedilmesine olanak sağlamaktadır. Araştırmada olgubilim deseninin kullanılma amacı ise: Hibrit eğitim modeli olgusunun "yaşanmış deneyimlerin" nasıl anlamlandırıldığı araştırmanın odağını oluşturmaktadır.

Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim öğretim yılında Adana ili Seyhan ve Çukurova ilçelerinde görev yapan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu da amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitli yöntem ile belirlenen 10 resmi ve 10 özel okul olmak üzere toplam 20 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Okul Yöneticilerine İlişkin Bilgiler

Değişken Adı	Değişken Türü	N	%
Cinsiyet	Kadın	8	40
	Erkek	12	60
Mesleki Kıdem	10-20 Yıl	12	60
	21-30 Yıl	6	30
	31 Yıl ve Üzeri	2	10
Okul Durumu	Resmi Kurum	10	50
	Özel Kurum	10	50
Görev Yaptığı Okul Türü	İlkokul	5	25
	Ortaokul	5	25
	Lise	10	50
Görevi	Okul Müdürü	10	50
	Müdür Yardımcısı	10	50
Toplam		20	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sistematik ve karşılaştırılabilir veri sunması yönüyle araştırmacılara kolaylık sağlar (Yıldırım & Şimşek 2008). Görüşme formunun birinci bölümünde kişisel bilgilere ait sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise araştırma konusunda derinleştiren açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Sorular aşağıda yer almaktadır.

- 1- Hibrit eğitim ve öğrenmeye hakkında bir bilginiz var mı? Varsa açıklayınız.
- 2- Uygulamada olan herhangi bir hibrit eğitim ve öğretimine şahit oldunuz mu? Olduysanız açıklayınız.
- 3- Hibrit eğitim ve öğretim için birçok model vardır. Bunlardan birisi ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelidir. Ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modeline ilişkin bir bilginiz var mı? Varsa açıklayınız.
- 4- Türkiye’de MEB tarafından herhangi bir hibrit çalışma ya da planlamanın olup olmadığı noktasında bir bilginiz var mı? Varsa açıklayınız.
- 5- Adana Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde resmi ya da özel her hangi bir kurumda hibrit eğitim ve öğretim modeli uygulanıyor mu? Açıklayınız.
- 6- Gelecekte eğitim sistemlerinde hibrit eğitim ve öğrenme ortamlarından olan ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin yeri ve önemini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmadaki amaçlanan hedeflere ulaşabilmek amacıyla gerekli verilerin toplanma sürecinde yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme öncesi araştırmaya katılacak yöneticilere ön bilgilendirme yapılmış ve onam formu imzalayarak gönüllü olmayı kabul eden yöneticiler araştırmaya dâhil edilmişlerdir.

Araştırmada katılımcıları tanıttıcı bulguların yer aldığı birinci kısmın değerlendirilmesinde betimsel analiz, araştırma problemlerini oluşturan soruların yer aldığı ikinci kısmın değerlendirilmesinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi tekniğinde veriler dört aşamada analiz edilmiştir:

- 1- Verilerin kodlanması,
- 2- Kodlanan verilerin temalarının belirlenmesi,
- 3- Kodların ve temaların düzenlenmesi,
- 4- Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Veri kodlamada Yönetici görüşlerini belirtmek üzere MR (resmi okul müdürü), MÖ (özel okul müdürü), MYR (resmi okul müdür yardımcısı), MÖY (özel okul müdür yardımcısı) kodları kullanılarak analiz edilmiştir.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel araştırmaların geçerlilik ve güvenirliliği; tutarlılık, inandırıcılık, genellenebilirlik ve doğrulanabilirlik kavramları ile sağlanmaktadır. Çalışmaların inandırıcılığı için veriler katılımcı teyidine sunulmuş, değerlendirilmesinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Güvenirlik arttırmak için araştırma soruları açık ve net

yazılmıştır. Etik kurallar gereği katılımcıların isimleri kodlanmıştır. Araştırmanın geçerliliği için katılımcıların onayı, katılımcıların ayrıntılı tanıtımı araştırmacının ön yargılardan uzak durması gibi tekniklere başvurulmuştur (Frankel & Wallen 2006).

BULGULAR

Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin Hibrit eğitim ve öğrenme, kavramını nasıl tanımladıklarını ortaya çıkarmak amacıyla katılımcılara “Hibrit eğitim ve öğrenme hakkında bir bilginiz var mı? Varsa açıklayınız?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya yönelik katılımcı görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Okul Yöneticilerinin Dijital Okuryazarlık Tanımlamalarına İlişkin Görüşleri

Bulgular	Katılımcılar	N
Hibrit eğitim yüz yüze ve online eğitimin birlikte yürütüldüğü modeldir.	MYR.1, MYR.4, MYR.1,MYÖ.2, MR.5, MR3, MYR.2, MÖ.5, MÖ.3, MÖ.2, MYÖ.4, MYÖ.1	12
Pandemi döneminde uygulanan eğitim modeli modeldir.	MYR.3, MR.4, MÖ.1, MÖ.2,	4
Hibrit eğitim daha önce duymadım.	MR.1,	1
Karma eğitim modelidir	MYR.5, MYR.1,	2
Dijital öğrenme ile yüz yüze öğrenmenin harmanlanmasıdır.	MÖ.4, MYÖ.5,	1
Yarı zamanlı eğitim öğretim modelidir.	MYÖ.3	1

Tablo 2’ye göre okul yöneticilerinin Hibrit eğitim modelini dört farklı şekilde tanımladıkları görülmüştür. En fazla tekrar eden Hibrit eğitim yüz yüze ve online eğitimin birlikte yürütüldüğü modelidir. Hibrit eğitim modelinin karma eğitim modeli olması ve yarı zamanlı eğitim modeli olması tanımlı olduğu görülmektedir. Okul yöneticileri Hibrit eğitim modeline yönelik tanımlamaları genel anlamda bir tanım altında toplanmıştır. Okul yöneticilerinin Hibrit eğitim modeli tanımlarına ilişkin örnek görüşleri aşağıda verilmiştir.

Online eğitim ve yüz yüze eğitimin karma bir şekil almış modelidir(MÖ.2)

Sınıf içerisinde yüz yüze öğretim ortamına katılmayan öğrencilerin teknolojik araçlar vasıtasıyla, uzaktan öğretim yöntemleriyle derse dahil olmasıdır. Böylelikle hem yüz yüze hem online öğrenmeyi bir araya getiren sistem olmuş olur (MR3).

Dijital öğrenme ile yüz yüze öğrenmenin birlikte harmanlanmasıdır(MÖ.4).

Hibrit eğitim online ve yüz yüze yapılan, karmadan oluşan bir eğitim modelidir (MYÖ.1).

Var. Pandemi sürecinde uyguladım, derslerin hem yüz yüze hem online şeklinde verilmesidir(MYÖ.2).

Evet bilgim var. Yarı zamanlı eğitim ve öğretim modeli olarak bence pandemi ile birlikte yararlı olabileceğini düşündüğüm bir model(MYÖ.3)

Hem online hem yüz yüze eğitimin birlikte kullanılması şeklindedir. Yüz yüze eğitimin mümkün olmadığı, durumlarda avantaj sağlayabilir. Ancak öncelik yüz yüze eğitim olmalı(MYÖ.5).

Pandemi döneminde kullanılan karma eğitim online ve yüz yüze eğitim olarak biliyorum(MR.3).

Duydum. Pandemi döneminde uygulanan bir yöntemdir(MR.4).

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin uygulamada olan her hangi bir hibrit eğitim modelinin varlığını belirlemek amacıyla katılımcılara “Uygulamada olan her hangi bir Hibrit eğitim ve öğretimine şahit oldunuz mu? Olduysanız açıklayınız?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3: Uygulamada Olan Hibrit Eğitim Modellerine İlişkin Görüşler

Bulgular	Katılımcılar	N
Pandemi döneminde EBA ve Zoom üzerinden yapılan uygulama Hibrit uygulamaya benzetilebilir.	MR.1,MR2, MR.3, MR4, MR.5 MYR.1, MYR.2, MYR.3, MYR.4, MYR.5	10
Okulumuzun satın alarak alt yapı oluşturduğu platformlardan uygulandı.	MÖ1, MÖ.2, MÖ.3, MÖ.4, MÖ.5 MR.1, MR.2, MR.3, MR.4, MR.5	10

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin özel okul ve resmi okul olarak % 50 oranda, 2 farklı eğitim öğretimde uygulanmış ve uygulanmakta olan, Hibrit model uygulamasına ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir.

*Pandemi döneminde yarı zamanlı dijital platformdan yarı zamanda yüz yüze derslerimiz olmuştur.(MÖ.1).
Okulumuzda Hibrit eğitim modeli olarak UBD adlı tasarım tabanlı eğitim modeli uygulanmıştır. Okulumuzda Hibrit eğitim modeli olarak Ters yüz edilmiş eğitim modeli uygulanmaktadır(MÖ.2)
Okulumuzda Yüz yüze dersler ile birlikte Metodbox ile yapay zekâ tabanlı öğrenme modelini kullanarak eğitim öğretim yapmaktayız. Tam olarak Hibrit eğitim uygulaması olarak tanımlayamam da benzetebiliriz(MÖ3).
Okulumuzda de yeni bir görüntülü konuşma platformu geliştirdik ve iki yıldır Metodbox uygulamasını kullanmaktayız. Okulumuz, bu uygulamaya ek olarak yeni bir uygulama geliştirdi 'SeeMeet' adı uygulama Evet. Pandemi döneminde yarı zamanlı olarak okula ait dijital platformdan öğrenciler okula gelmediği dönemlerde evde online olarak derse katılabiliyorlardı. Böylece derslerden geri kalmıyorlardı (MÖ.4).
Covid salgını süresince bazı dersler yüz yüze bazı dersler online yapıldı (MR.3).
Resmi ve özel eğitim kurumlarında Pandemi döneminde uygulandı (MR.1).
Çalıştığım kurumda pandemi döneminde pandemi süreci devam edene kadar (MYÖ.4).*

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin Hibrit eğitim ve öğrenme modellerinden olan Ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelini nasıl tanımladıklarını ortaya çıkarmak amacıyla katılımcılara "Hibrit eğitim ve öğretim için birçok model vardır. Bunlardan biri ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modeline ilişkin bilginiz var mı? Varsa açıklayınız?" sorusu yöneltilmiştir. Soruya yönelik katılımcı görüşleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Ters Yüz Edilmiş Sınıf ve Öğrenme Modeline İlişkin Görüşler

Bulgular	Katılımcılar	N
Öğrencilere ders içeriklerinin dijital ortamda izletilmesi, sınıfta ders içerikleri ile alıştırmalar yapılması.	MÖ.5,MYÖ.4, MYÖ.1,MR.5,MR.4,	5
Evde ders Okulda Ödev Uygulamasıdır	MR.5, MR.2, MYÖ.3	3
Hiçbir fikir yok.	MÖ.1, MÖ.2, MÖ.4MÖ.3	12

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan resmi ve özel okul yöneticilerin, birbirine yakın 2 farklı Hibrit modellerinden olan ters yüz edilmiş sınıf ve öğretim modeli uygulamasına ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir.

*Öğrencilerin dijital bir platformdan ders içeriklerinin öğrencilere ulaştırılarak öğrenmenin evde sağlanması, okulda ise bu ders içeriklerine ilişkin alıştırmaların okulda yapılması şeklindedir(MÖ.5).
Ters yüz öğrenme öğrenciler dersten önce işlenecek konu hakkında araştırma yapıp, sınıf ortamında grup çalışmasında öğrencilerden beyin fırtınası yapması istenir. Konu anlatımı dijital ortamda yapılır, uygulama kısmı sınıf ortamında yapılır(MYÖ.1).*

Okulumuzda kendi kullandığım methodbox üzerinden ters yüz eğitim üzerine çalışmamız olmuştur. Öğrenci eksik olduğu konuları tamamlama açısından faydalı oluyor (MYÖ.3)

Evet var. Ders konularını öğretmen öğrencilere anlatmadan önce kayıt eder. Bu içerikleri öğrencilere dijital ortamda sunarız. Böylece öğrencilerimiz kendi öğrenme hızlarında konuları öğrenebilirler ve gerektiğinde tekrar yaparak öğrenme gerçekleşmeden başka konuya geçme olasılıkları azalır (MR.3)

Ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelini duydum. Bazı eğitim platformlarında öğrenciye konu anlatım videoları gönderildiğini; okulda ise öğrenme gerçekleşme düzeyini belirlemek için kazanım değerlendirme çalışmalarının yapıldığını duydum(MR.4).

Duydum evet. Okulda ödev ders içeriğini çocuğa evde kendi kendine öğrenmesi ve okulda alıştırma yapılması şeklindedir(MR.5).

Dördüncü Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin MEB Tarafından Her Hangi Bir Hibrit Çalışma Ya Da Planlamanın Olup Olmadığı noktasındaki her hangi bir planlamanın olup olmadığını belirlemek amacıyla katılımcılara “Türkiye’de MEB tarafından her hangi bir hibrit çalışma ya da planlamanın olup olmadığı noktasında bir bilginiz var mı? Varsa açıklayınız?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 5’te yer almaktadır:

Tablo 5: MEB Tarafından Her Hangi Bir Hibrit Çalışma Ya Da Planlamanın Olup Olmadığına İlişkin Görüşler

Bulgular	Katılımcılar	n
EBA gibi özellikle Pandemi döneminde geliştirilen bir platform var.	MR.4,MYÖ.1, MYÖ.3, MÖ.4,	4
Proje okullarında uygulanmaktadır.	MÖ.1	1
EBA örnek denebilir.	MÖ.3,MR.2,MÖ.5,	
Hayır duymadım.	MÖ.2, MYR.5,MYR.4 , MYR.3 ,MYR.2, MYR.1, MYÖ.4, MYÖ.2, MR.5, MR.3, MR.1,MYÖ.5	3

Tablo 5’e göre araştırmaya katılan okul yöneticilerinin çoğunluğu MEB tarafından her hangi bir hibrit çalışma ya da planlamanın olup olmadığı konusunda bir bilgiye sahip olmadıkları görülüyor. Okul Yöneticilerinin, MEB tarafından herhangi bir Hibrit çalışma ya da planlamanın olup olmadığına ilişkin görüşleri aşağıda sunulmuştur.

MEB ‘in pandemi döneminde hibrit eğitim çalışması yaptığını duydum Devlet okullarında EBA üzerinden öğrencilere konuları tanımlayarak öğrenmelerini istedik Okulda ise alışırmalar ile pekiştirme işlemini gerçekleştirdik (MR.4).

Ben haberlerden duydum bu konu ile ilgili proje okulları olduğunu ama ayrıntılı bilgiye sahip değilim (MÖ.1).

Özellikle üniversitelerin bu konuda çalışma yaptığını ve uyguladığını biliyorum. Ama MEB ne aşamada bir bilgin yok (MYR.1).

Hayır çok bilgin yok. MEB bununla ilgili açıklama yaptı ama EBA üzerinden eğitim devam etti,onu biliyorum(MYÖ.3).

Özellikle pandemi sürecinde çok çok konuşulan gündeme gelen bir konu oldu.Alt yapısı oluşturuldu(MYÖ.1)

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan okul yöneticilerine Adana ilinde bulunan özel ve resmi eğitim kurumlarında hangi Hibrit eğitim modelinin uygulandığına belirlemek amacıyla katılımcılara “Adana Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde resmi ya da özel herhangi bir kurumda hibrit eğitim ve öğretim modeli uygulanıyor mu? Açıklayınız?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6: Adana Milli Eğitim Müdürlüğünde Uygulana Hibrit Eğitim Modellerine İlişkin Bulgular

Bulgular	Katılımcılar	N
Zoom platformu üzerinden eğitim verildi.	MYÖ.3,MYÖ.1,MR.3,MR5	4
Resmi okullarda uygulanmıyor, özel okullarda da duymadım.	MÖ.5,MÖ.4, MÖ.5MÖ.2, MYR.5	5
Pandemiye bağlı özel okulların çoğunda uygulandı	MYR.4,MYR3.MYR.2,MYÖ.4, MYÖ.2,MYÖ.5, MÖ.1.,MR.4,	8
Pandemide uygulandı.	MÖ.3,MR.1,MYÖ.1	3

Tablo 6'ya göre okul yöneticilerinin Adana Milli Eğitim Müdürlüğü Bünyesinde Resmi Ve Özel Eğitim Kurumlarında Hibrit Eğitim Ve Öğretim Modellerini Uygulanmasına ilişkin dört farklı görüş de buldukları görülmektedir. En fazla tekrar eden görüş ise. Pandemiye bağlı olarak özel okulların çoğunun Hibrit eğitim uygulandığı görüşüdür. Adana Milli Eğitim Müdürlüğünde uygulana Hibrit eğitim modellerine ilişkin görüşler aşağıda belirtilmiştir.

Hayır bence uygulanmadı. Genelde okullar Zoom platformu üzerinden eğitim verdiler(MY.Ö3).

Pandemi döneminde özel ve resmi okullarda belli dönemlerde kullanılmıştır(MÖ.3).

Adana Milli Eğitim Müdürlüğünde şu an hibrit eğitim uygulaması yapılmamaktadır. Ancak özel okullarda Web tabanlı eğitim uygulanmakta olduğunu duydum(MR.4).

Resmi okullarda duymadım pandemi sürecinde bazı özel okulların uyguladığını gördüm (MYÖ.5).

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan okul yöneticilerine Hibrit eğitim ve öğretim ortamlarından olan ters yüz edilmiş eğitim modeline ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara "Gelecekte eğitim sistemlerinde Hibrit eğitim ve öğrenme ortamlarından olan ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin yeri ve önemini nasıl değerlendirirsiniz?" sorusu yöneltilmiştir. Soruya ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7: Hibrit Eğitim ve Öğretim Ortamlarından Olan Ters Yüz Edilmiş Sınıf ve Öğrenme Modelinin Yeri ve Önemine İlişkin Görüşler

Bulgular	Katılımcılar	N
İyi planlandığı sürece olumlu sonuçlar verecektir. Avantajı olduğu gibi dezavantajda oluşa bilir.	MYÖ.1,MYÖ.4, MYR.2,MR.5, MÖ.3, MÖ.5,	6
Hibrit eğitimin faydalı olduğunu düşünmüyorum.	Mö.4,MYR.3,MYÖ.5	3
Ülkemizde teknolojik alt yapı yetersiz yüz yüze eğitim devam edilmeli.	MYÖ.5,	1
Hem zamandan tasarruf hem daha çok kişiye ulaşma olanak sağladığı için kaçınılmaz bir sistemdir.	MYR.1, MYÖ.4, MYÖ.2, MR.2, MR.3,MÖ.1, MR.4,MYÖ.3	8

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılan okul yöneticileri Hibrit eğitim ve öğretim ortamlarından olan ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin yeri ve önemine ilişkin olarak, birbirine yakın oranda benzer iki görüş belirttikleri görülüyor. Büyük çoğunluğunun hem zamandan tasarruf hem daha çok kişiye ulaşma olanak sağladığı için kaçınılmaz bir sistem olduğu görüşüdür. Bu iki görüşe ilişkin en az oranla vereceği ve avantajı olduğu gibi dezavantajda oluşa bileceği görüşünün olduğu görülmektedir. En az oranda ise ülkemizde teknolojik alt yapı

yetersiz yüz yüze eğitim devam edilmesi gerektiği görüşlerini bildirmişlerdir Bu temaya ilişkin olarak katılımcıların bazılarının görüşleri doğrudan alıntı yapılarak aşağıda verilmiştir:

Teknoloji hayatımızın her alanında yer almıştır. Aynı şekilde eğitim ortamlarında bu teknolojiyi kullanmak şart olduğunu düşünüyorum (MÖ.1).

Temelleri sağlam atıldığı takdirde daha verimli olacağını düşünüyorum (MÖ.2)

Hibrit eğitim uygulamalarının mantıklı olabilir tabii uygun alt yapı ve şartlar oluşur ise (MÖ.3)

Bence artık gelişen dijital çağda sadece yüz yüze değil aynı zamanda online eğitime de geçilmelidir. Geç bile kalındığını düşünüyorum. Değişime direnç gösteren bir yapıya sahip olduğumuzu düşünüyorum (MYÖ.3).

İyi planlandığı sürece her iki sistemde olumlu sonuçlar verecektir. Takibinin çok iyi bir şekilde yapılması lazım. Ters yüz eğitimin aslında çok eski zamanlarda da kullanılan bir sistemdir (MYÖ.1).

Hibrit eğitimin faydalı olduğunu düşünüyorum. Eğitim de öğrenci ve öğretmen arasında bir bağ oluşmalı (ÖM.4).

Teknolojinin gelişimi ile birlikte eğitim sistemlerinde değişmesi muhtemel. Ancak ülkemizin tamamında teknolojik alt yapısını yetersizliği düşünüldüğünde yüz yüze eğitimin devam etmesi gerekiyor (MYÖ.5).

Temel eğitim seviyesindeki öğrenciler için bu model uygun değildir. Öğrencilerin sınıf içerisinde daha etkili öğrenme gerçekleştirdiği fikrindeyim. Ayrıca öğrencilerin dersteki motivasyonlarını canlı tutabilmesi için yüz yüze eğitimin daha iyi olduğunu düşünmekteyim. Yaş seviyesi büyük olan orta yükseköğretimde bu sistem kullanılabilir diye düşünüyorum (MR.2)

Hibrit eğitim olsun ters yüz edilmiş sınıf olsun eğitimin her her zaman her yerde kullanılabilmesi eğitime destek sağlıyor. Gelecekte hibrit eğitim ve ters yüz edilmiş sınıf yaygınlaşarak öneminin aratacağını düşünüyorum (MYÖ.4).

TARTIŞMA

Resmi ve özel okul yöneticilerine Hibrit eğitim ve öğrenme kavramına ilişkin görüşlerinin belirlenmesinin hedeflendiği bu araştırmada resmi ve özel eğitim kurumlarında görev yapan 20 yöneticinin görüşleri alınmış ve analizler bu veriler doğrultusunda yapılmıştır.

Hibrit Eğitim ve Öğrenme Modelini Tanımlamaya Yönelik Tartışma

Okul yöneticilerine Hibrit eğitim ve öğrenme hakkında bir bilginiz var mı? Sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların tamamının Hibrit eğitim ve öğrenme modeli hakkında bilgiye sahip olduklarına dair yanıt alınmıştır. Bu cevap doğrultusunda katılımcıların modeli tanıdıkları belirlenmiştir. Resmi ve özel okullardaki yöneticilerin tamamı modeli tanımaktadır. Oysa Araştırmaya başlarken özel okulların resmi okulların aksine Hibrit eğitim ve öğretim modelinin uygulanmasında daha yetkin olabileceği kanısı hâkim iken; araştırma neticesinin aksi yönde olduğu görülmektedir. Özel ve resmi kurum yöneticilerinin tamamı Hibrit eğitim modelini biliyor olması yakın zamanda yaşanan pandemi sürecinde online öğrenmenin yer alması bu bağlamda dijital öğrenme platformların önem kazanması yaygınlaşması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Katılımcılar ile görüşmede en çok dikkat çeken nokta hibrit eğitimi tanımlarken özellikle devlet okulu yöneticilerinin görüşleri pandemi döneminde duyduklarını ve bu dönemde bu uygulamalar ile tanıştıkları ve uygulama yapıldığı yönünde olduğu görülmüştür. Modeli tanımlayan yöneticilerin özellikle pandemi döneminde uzaktan eğitime geçilmesi ile duyulan yüz yüze öğrenme ile e öğrenmenin harmanlanarak uygulanan bir eğitim modeli olarak ifade edilen bir model olduğu tanımı ortaya çıkmıştır. Hibrit eğitim ve öğretim modelini tanımlayan okul yöneticileri Hibrit eğitim modelinin avantajlarına dikkat çekmişlerdir.

Usta (2007) & Soydan (2008) araştırmasında Hibrit (harmanlanmış) uzaktan eğitim ortamları ile çevrimiçi öğrenme ortamlarının öğrenci başarısına olumlu olarak sağladığını belirtmektedir. Görüşme yapılan yöneticiler bu araştırma sonucunda belirtildiği gibi uzaktan ve online eğitimin olumlu yönlerine dikkat çekerek Hibrit eğitimi tanımladıkları görülmüştür. Özdemir'in (2008) çalışmasında ise, hibrit öğrenmenin yüz yüze yapılan eğitime kıyasla öğrencilerde kalıcı bir öğretim gerçekleştirdiği ve akademik başarıyı artırdığı görülmüştür. Çalışma bulgularında hibrit öğrenmenin yüz yüze öğrenmeye kıyasla daha etkili ve verimli olacağını ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan yöneticiler bu araştırma sonucunda belirtildiği gibi Hibrit öğrenme modelinde öğretmen ve öğrenci etkileşiminin daha fazla olduğu ve planlı çalışma zorunluluğu bulunduğu görüşlerini belirtmişlerdir.

Uygulamada Olan Hibrit Eğitim Modellerine Yönelik Tartışma

Okul yöneticilerine, uygulamada olan herhangi bir hibrit eğitim ve öğretimine şahit oldunuz mu? Sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların özel ve resmi okul yöneticileri aynı oranda iki farklı Hibrit eğitim ve öğrenme

modelinden bahsettikleri görülmüştür. Resmi okul yöneticilerinin tamamı Hibrit uygulama modeli olarak pandemi döneminde uygulanan EBA portalından ve Zoom üzerinden canlı ders uygulamalarının yapılmış olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Resmi okul yöneticileri pandemi sürecinde Hibrit eğitim ve öğrenme modeli olarak belirtilen uygulamalar ile şahit oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Belirtilen bu görüşlerden hareketle resmi okul yöneticilerinin EBA portalını ve Zoom üzerinden yapılan eğitim uygulamalarını Hibrit eğitim modeli olarak tanımladıkları görülmektedir. Özel okul yöneticileri Hibrit uygulamaların pandemi döneminde okullarının kendi alt yapılarını oluşturduklarını ve kendi bünyelerinde farklı platformlardan yapay zeka tabanlı Web tasarımları ile yaptıkları görüşünü belirtmişlerdir. Bu uygulamanın aslında pandemi öncesinde alt yapısının oluşturulduğunu ve böylece pandemi dönemindeki eğitim sürecinde çok zorluk yaşamadıklarını yönünde görüşler belirtmişlerdir. Özel okul yöneticileri hali hazırda aynı Web tasarımı yapay zeka tabanlı platformlardan dijital olarak ödevlendirme ve ödev takibi aynı zamanda ders içerikleri sunulduğu şeklinde aktif kullanımın devam ettiğini ve teknolojinin olumlu yönlerinin eğitim ortamlarına dahil edilmesi gerekliliğini belirtmiş olup eğitim öğretimin aynı zamanda yüz yüze yapıldığı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir.

Bilgin, Kibaroglu & Üst (2014) yaptıkları çalışmada, gelecekte okullar teorik ve ezber dayalı bilginin verildiği yer olmaktan ziyade eğitimin iletişim ve etkileşimin ön planda olması gerektiği, eğitim ortamlarının öğrenciyi hayata hazırlayan bir yer olarak ve öğretmenin rolü de bu süreçte öğrencilere rehber olması gerektiği sonucuna vardıkları görülmektedir. Diğer bir ifadeyle; insanlardan öğrenmeyi öğrenen bireyler ve okullardan da öğrenen örgütler olmaları beklenmektedir. Görüşme yapılan yöneticilerinde bu araştırma sonucunda belirtildiği gibi değişen ve gelişen dünyada teknoloji kullanımının eğitim ortamlarını kaçınılmaz olduğu aynı zamanda geleceğin okullarındaki insanlardan teknolojiyi etkili ve verimli kullanabilen, problem çözebilen, yaratıcı düşünebilen, bilgi üretebilen niteliklere sahip olmaları gerektiği görüşlerini belirtmişlerdir. Graham ve Bonk (2006) yaptıkları çalışmada, hibrit öğrenmenin, gelecekte bireylere bilgiye ulaşmanın ve çeşitliliği, sosyal etkileşim, etkili ve verimli öğrenme, öğrenmeyi kontrol edebilme, yönetme gibi sonuçlarını ortaya çıkacağını ön görmüşlerdir. Bu çalışmada belirtildiği gibi görüşme yapılan okul yöneticilerinin gelişen teknolojiye kayıtsız kalınmayacağı, ters yüz edilmiş hibrit eğitim modelleri gibi uygulamalar ile öğrencinin pasif katılımcı olduğu öğretmen kontrolünde yürütülen klasik öğrenmenin yerine sınıf içi etkinliklerin öğrencilere sınıf dışında dijital ortamda sunulması gerektiği ayrıca öğrencilerin öğrenme ortamına aktif olarak üst düzey becerileri geliştireceği görüşlerini belirtmişlerdir.

Hibrit Eğitim ve Öğrenme Modellerinden Olan Ters Yüz Edilmiş Sınıf ve Öğrenme Modelinin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Okul yöneticilerine, Hibrit eğitim ve öğretim için birçok model vardır. Bunlardan birisi ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelidir. Ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modeline ilişkin bir bilginiz var mı? Sorusu yöneltilmiştir ve çoğu katılımcının modeli tanıdıkları belirlenmiştir. Özel ve resmi okul yöneticilerinin modeli eşit oranda tanımaktadırlar. Özel ve resmi okul yöneticilerinin eşit oranda modeli tanımlarına rağmen tamamının özel okul yöneticisi olduğu çok az katılımcı ise modeli hiç tanımadıkları görüşünü bildirmeleri dikkat çekmiştir. Oysaki yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere ters yüz edilmiş modelin çok eski zamanlardan itibaren uygulanır olduğu halde bilinmemesinin sebebi duymadıkları yönünde görüş bildiren yöneticilerin mesleki kıdemleri az olan yöneticiler olduğu anlaşılmıştır. Modeli tanıyan yöneticilerin modeli bazı eğitim platformlarından öğrenciyi konu anlatım videoları gönderildiğini; okulda öğrenmenin öğretmen rehberliğinde alıştırma ile pekiştirilerek okulda öğrenmenin gerçekleşme düzeyini belirlemek için kazanım değerlendirme çalışmalarının yapıldığı görüşlerini belirtmişlerdir. Katılımcı olan özel okul yöneticileri ters yüz edilmiş eğitim modelini yapay zeka tabanlı web tasarımı portalından bu modele ilişkin çalışmalarının olduğunu böylece öğrencilerin eksik oldukları konuları kendi öğrenme hızları ölçüsünde tamamlama anlamında fayda sağladığı görüşlerini belirtmişlerdir.

Gençer, Gülburak ve Adıgüzel (2014), çalışmalarında modelin öğretmenleri sınıfta rehber konumda olmayı, öğrencilere daha fazla yardımcı olmaya, öğrencilerle bire bir çalışmaya teşvik ettiğini söyleyerek ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin öğretmen açısından faydalarından bahsetmektedir. Küçük gruplar halinde, ders saatinden tasarruf etmek ve öğrencilerle iletişimlerini geliştirmek için, araştırmacılar modelin sadece velilere çocuklarının eğitim sürecini takip etme olanak sağlamakla kalmayıp, öğrencinin kendi öğrenme hızlarına göre öğrenmelerine, kendilerini ifade etme becerilerini geliştirmelerine imkan tanıdığını belirterek modelin öğrencilere faydalı olacağı sonucuna varmıştır. Bu çalışmada belirtildiği gibi görüşme yapılan yöneticiler günümüzde değişen dünya ile birlikte gelişen teknolojinin olumlu yönlerini eğitim ortamlarına entegre edilmesinin ve dijital öğrenme web tasarımı yapay zeka platformlarından yararlanması gerekliliğini aynı önemle bireysel öğrenme hızlarının artacağı, öğrenme zenginliğinin, öğretmen öğrenci etkileşiminin daha fazla olacağı

görüşlerini belirtmişlerdir. Ocak (2013), yapmış olduğu çalışmada ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin öğreneni geleneksel modelin monotonluğundan kurtardığını ve ders içeriğinin zamandan ve mekandan bağımsız olarak tekrar tekrar gözden geçirilmesine izin verdiğini belirtmektedir. Araştırmacının belirttiği gibi görüşme yapılan yöneticiler ters yüz edilmiş eğitim modeli ile öğrencilerin klasik öğrenmede olduğu gibi pasiflikten çıkarak daha çok aktif olacakları ve sorumluluk bilincinin artacağını, konuları tekrar etme, eksik olduğu konuyu tamamlama, istedikleri zamanda ve mekanda öğrenmeyi gerçekleştire bilme olanağına sahip olacakları görüşünü belirtmişlerdir.

MEB Tarafından Herhangi Bir Hibrit Çalışma Ya Da Planlamanın Olup Olmadığı Görüşüne İlişkin Tartışma

Okul yöneticilerine, Türkiye’de MEB tarafından her hangi bir hibrit çalışma ya da planlamanın olup olmadığı noktasında bir bilginiz var mı? Sorusu yöneltilmiş ve özel okul ağırlıkta olmakla birlikte çok az katılımcının MEM ‘in hibrit çalışma noktasında planlamanın olduğu görüşlerini bildirmişlerdir. Görüşmeye katılan yöneticilerin çoğunluğu böyle bir planlama olmadığı noktasında görüşlerini bildirmişlerdir. Planlamanın olmadığı görüşünü bildiren yöneticilerin çoğu resmi okul yöneticileri oluşturduğu dikkat çekmiştir Ayrıca dikkat çeken diğer bir konu planlamanın olduğu yanıtını veren yöneticilerin EBA portalının, MEB ‘in hibrit çalışması olduğu görüşlerini bildirmeleridir.

Türker & Güven, (2016), çalışmalarında, EBA öğrenciler tarafından birçok biçimlerde kullandıkları görülmektedir. Tüysüz ve Çümen (2016) tarafından yapılan bir çalışmada, öğrencilerin EBA’yı konuları pekiştirme, sınavlara hazırlanma ve konu tekrarı yapma gibi boyutlarda faydalı buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, öğrenciler konu anlatımı, eğitici oyun/etkinlikler, testler ve videolar gibi boyutlarda EBA’nın ilgi çekici olduğunu belirttikleri görülmektedir. Araştırmacıların belirttiği gibi görüşme yapılan yöneticiler MEB tarafından EBA portalının, pandemi döneminde alt yapısının geliştirme iyileştirme noktasında çalışmaların yapıldığı, pandemi döneminde online eğitimde oldukça fayda sağladığı, öğrencilerin ders videolarını istedikleri zaman ve mekanda bireysel öğrenme hızları ölçüsünde kazanım sağladıkları, sınava hazırlanma, konu tekrarı gibi farklı biçimlerde öğrencilerin kullanım alanı bulduğu görüşlerini belirtmişlerdir.

Adana Milli Eğitim Müdürlüğü Bünyesinde Resmi ve Özel Eğitim Kurumlarında Hibrit Eğitim ve Öğretim Modellerinin Uygulanmasına Yönelik Tartışma

Okul yöneticilerine, Adana Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde resmi ve özel her hangi bir kurumda hibrit eğitim ve öğretim modeli uygulanıyor mu? Sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların tamamı uygulandığı yönde görüşlerini belirtmişlerdir. Özel okul yöneticilerinin bir kısmı görüşlerinde kendi okullarında uygulandığı ancak devlet okullarında uygulanmadığı yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. Resmi okul yöneticilerinin bir kısmı görüşlerinde ise aynı şekilde resmi okullarda hibrit uygulama olmadığı ancak EBA ve Zoom portallarından canlı derslerin uygulandığı noktasında görüş bildirmeleri dikkat çekmiştir. Buradan hareketle görüşmeye katılan yöneticilerden özel okul yöneticileri EBA ve Zoom portalını hibrit uygulama olarak değerlendirmez iken resmi okul yöneticilerinin bir kısmı hibrit öğrenme modeli olarak değerlendirdiği görüşüne ulaşmaktadır.

Aktay & Keskin (2016), çalışmada EBA portalının, öğretmenlerin gerekse öğrencilerin kullanabileceği eğitim araçlarının yanında, eğitsel içeriklerine de yer veren bir eğitim portalı olduğu, EBA içeriğinde, yazı, ses ve resim gibi kaynakların yanı sıra video anlatımı tarzında içerikler yer almaktadır. Dosya yükleme ve dijital alan sağlama, yarışmalar düzenleme, duyurular yapılması ve kullanıcılar tarafından paylaşımların yapılabilme olanağı EBA sistemini zenginleştiren özelliklerden bazıları olduğu şeklinde tanımladığı görülmektedir. Araştırmada olduğu gibi görüşmeye katılan yöneticilerin EBA portalını dijital öğrenme boyutunda hibrit öğrenmeye benzettikleri yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Tutar (2015) ise öğretmenlerin EBA ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamasının yanı sıra EBA’yı seyrek bir biçimde kullandıkları sonucuna ulaştığı görülmektedir. Araştırmada olduğu gibi görüşme yapılan yöneticilerin görüşlerine istinaden EBA portalını ve içeriği konusunda derin bilgiye sahip olmadıkları düşünülmektedir.

Hibrit Eğitim ve Öğretim Ortamlarından Ters Yüz Edilmiş Sınıf ve Öğrenme Modelinin Yeri ve Önemine Yönelik Tartışma

Okul yöneticilerine, gelecekte eğitim sistemlerinde hibrit eğitim ve öğrenme ortamlarından olan ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin yeri ve önemini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların büyük çoğunluğunun gelişen teknoloji karşısında bu modelin uygulanması noktasında kaçınılmaz olduğu, hem zamandan tasarruf hem de daha çok kişiye ulaşma olanağı sağlaması açısından ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelini iyi planlandığı sürece olumlu sonuçlar sağlayacağı ancak avantajlarının olacağı gibi dezavantajlarının da

olacağından dolayı çok iyi planlanmalı ve alt yapısı olmalı görüşlerini belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan katılımcıların diğer kısmı ise hibrit eğitim modellerini faydalı görmedikleri, ülkemizde teknolojik alt yapı yetersiz olduğundan dolayı yüz yüze eğitime devam edilmesi gerektiği yönünde görüşlerini belirtmişlerdir.

Strayer (2007) istatistik dersinde ters yüz edilmiş öğrenme modelini uyguladığı çalışmasının sonucunda, öğrencilerin daha başarılı ve ödev yapma konusunda daha istekli olduklarını belirtmiştir. Araştırma da belirtildiği gibi görüşme yapılan yöneticiler ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modeli ile öğrencilerin kendi öğrenme hızında öğrenme sağlayacakları, mekân ve zaman kavramına çok ihtiyaç duyulmayacağı ile birlikte öğrenme motivasyonunu artırarak başarının da bu oranda daha da artacağı görüşlerini belirtmişlerdir Tomory & Watson (2015) eğitim fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmasında öğrenciler, ters yüz edilmiş öğrenme modelinin avantajlarını ders videolarını duraklatma ve tekrar izleme imkânı, bireysel öğrenme hızına göre videoları takip edebilme ve öğretmene ulaşabilme kolaylığı olarak sıralamışlardır. Araştırmada olduğu gibi görüşme yapılan yöneticiler iyi planlandığı sürece olumlu sağlayarak büyük oranda avantaj sağlayacağı yönde görüşlerini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalarda olduğu gibi görüşme yapılan yöneticilerin bir kısmı, ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin avantajları olacağı kadar dezavantajlarının da olabileceği görüşlerini belirtmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hibrit öğrenme sıklıkla kullanılan bir terimdir. Ne anlama geldiği konusunda belirsizlikler vardır. Bu araştırma; özel ve resmi eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin Hibrit (Harmanlanmış) eğitim modeli hakkında bilgilerinin ne olduğunu ortaya çıkarmak, bu bağlamda Hibrit öğrenmenin ne anlama geldiğini, Hibrit öğrenme ile ilgili çevremizde hangi Hibrit eğitim modellerinin uygulandığı ve bu noktada yapılan veya yapılacak olan bir planlama olup olmadığı, sorularına bu çalışma ile yanıt aranmıştır. Yapılan analizler sonucunda özel ve resmi okul yöneticilerinin çoğunluğunun Hibrit eğitim ve öğrenme modeli hakkında bilgiye sahip olduklarına dair yanıt alınmıştır. Hibrit eğitim modeli hakkında bilgi sahibi olan yöneticiler Hibrit eğitim modeli: öğrenci merkezli, yapay zeka temelli, dijital öğrenme modeli ve yüz yüze öğrenme modelinin olumlu yönlerinden harmanlanarak ortaya çıkmış olan bir eğitim modeli olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Uygulamada olan hibrit eğitim modellerine yönelik devlet ve özel okul yöneticilerinin tamamının Hibrit eğitim modelinin uygulandığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Uygulanan Hibrit eğitim modelleri: Devlet okullarında görev yapan yöneticiler Hibrit uygulamaların pandemi döneminde uygulandığını, belirli zamanlarda yüz yüze diğer zamanlarda ise EBA ve Zoom platformu üzerinde online derslerin yapıldığı EBA ve Zoom platformlarını Hibrit eğitim modeli olarak değerlendirdikleri yönünde sonuca ulaşmıştır. Özel okul yöneticileri ise hibrit eğitim modellerine, web tasarımı, yapay zeka tabanlı, dijital öğrenme ortamlarının pandemi öncesinde alt yapıların oluşturduklarını ve pandemi döneminde bu dijital eğitim portalları sayesinde öğrenme süreçlerinde kolaylık yaşadıkları görüşlerini belirtmişlerdir. Özel okullarda dijital öğrenme portallarının halen aktif olarak kullandığı öğrencilerin eksik olduğu konularını buradan tekrar etme, sınava hazırlık, ödev takip, veli takip gibi uygulamalar alanında kullanıldığı görüşlerini belirtmişlerdir. Ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modeli hakkında okul yöneticilerinin çoğunun modeli tanıdıkları belirlenmiştir. Özel ve resmi okul yöneticileri eşit oranda iki benzer tanımlama yaptıkları görülmüş olup çok az katılımcının ise ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modeli hakkında herhangi bir fikirlerinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Resmi ve özel okul yöneticileri ters yüz edilmiş eğitim modelini: Öğrenci merkezli bir öğrenme olduğu, evde ders okulda ödev şeklinde tanımladıkları görülmüştür. Katılımcılar aynı zamanda modeli öğrenciye zaman ve mekandan bağımsız olarak kendi öğrenme hızlarında, uygun öğrenme araçları ile öğrenme fırsatı sunan bir dijital öğrenme modeli olarak değerlendirmektedirler.

Araştırmada resmi ve özel okul yöneticilerinin çoğunluğu Türkiye’de MEB tarafından herhangi bir Hibrit çalışma ya da planlama yapılmadığı konusunda görüşleri ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar ise pandemi döneminde alt yapılarının geliştirilerek kullanım alanı daha çok olan EBA ve Zoom platformlarını Hibrit öğrenme modeli alanında yapılan çalışma olduğu görüşleri ortaya çıkmıştır. Bazı okul yöneticilerinin EBA portalının kullanılmasının öğrenci açısından değerli öğrenme zenginliği olduğu, öğrenci başarısını arttıracığı ve öğrenme konusunda pekiştirme sağlanacağı noktasında görüşte buldukları görülmüştür. Adana Milli Eğitim Müdürlüğü Bünyesinde Resmi ve Özel Eğitim kurumlarında Hibrit eğitim ve öğretim modellerinin uygulanmasına yönelik: Özel okul yöneticilerinin bir kısmı kendi okullarının alt yapılarını oluşturdukları Web tasarımı, yapay zeka tabanlı dijital eğitim portallarından özellikle pandemi döneminde faydalandıklarını şu süreçte ise ödevlendirme ve ders tekrarı gibi alanlarda kullanım sağladıkları sonucuna varılmıştır. Resmi okul yöneticilerini bir kısmı ise pandemi döneminde

EBA ve Zoom platformu üzerinden canlı dersler yapıldığı görüşlerini belirtmişlerdir. EBA ve Zoom platformlarını Hibrit eğitim uygulamaları olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Araştırmada dijital öğrenme platformlarının öğrenci merkezli olması, öğrenmeyi hızlandırması ve etkili kılması yönünde görüşlere ulaşılmıştır. Hibrit eğitim ve öğrenme ortamlarından olan ters yüz edilmiş sınıf ve öğrenme modelinin yeri ve önemini: Resmi ve özel okul yöneticilerinin birçoğu gelişen ve değişen dünya karşısında eğitim ortamlarına kayıtsız kalınmayacağı buradan hareketle eğitim ortamlarının teknoloji bağlamında gelişmesi ve değişmesinin kaçınılmaz olduğu görüşlerine ulaşılmış olup ters yüz edilmiş öğrenme modelinin önemli olduğu görüşlerine ulaşılmıştır. Ayrıca yöneticilerin ters yüz edilmiş sınıf ortamlarının öğrenci merkezli olması, etkili ve bireysel öğrenme konusunda öğrenci açısından avantajlıdır ancak dezavantajlarının da olduğu bu sebeple çok iyi planlanması gerektiği yönde görüşlerini bildirmişlerdir.

Araştırmada katılım sağlayan okul yöneticilerinin Hibrit eğitim modeli uygulamalarının kavramsal olarak tam anlaşılmadığı, araştırma ile bir farkındalık oluştuğu düşünülmektedir. Araştırmada Hibrit eğitim ve öğrenmenin dezavantajlarına da değinilmiş olup yönetici görüşlerinin modelin iyi planlandığı takdirde eğitsel açıdan daha fazla avantajlarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hibrit eğitim ve öğrenme ortamlarının çok yaygın olmaması hem modelin tam olarak tanınmamasına hem de modelin yaygın olarak kullanılmasına engel olduğu görülmektedir. Buna rağmen Hibrit eğitim ve öğrenme modeli kullanmanın öğrenci ve öğretmen açısından eğitim ortamının etkililiğini ve kalitesini arttırarak eğitsel başarıyı arttırdığı, öğrencilerin iş birliği ve sosyal etkileşim ortamlarını arttırdığı, aktif ve bireysel öğrenme imkanı sağladığı görülmüştür.

Araştırma sonucunu özetlemek gerekirse Hibrit eğitim ve öğrenmenin okul yöneticilerinin uygulama bağlamında tam anlaşılmadığı söylenebilir. Genel olarak günümüz koşullarında yöneticiler, Hibrit eğitim ve öğrenme modelinin eğitim ortamlarında kullanılmasının kaçınılmaz olduğu görüşünde oldukları görülmüştür. Araştırmada bazı özel okullarda kendi alt yapılarını oluşturdukları dijital öğrenme portallarının olduğu, resmi okullarda ise alt yapısının MEB tarafından oluşturulan web tasarımı EBA portalının olduğu ve kullanıldığı görülmektedir. Araştırma sonucunda Türkiye’de MEB tarafından henüz Hibrit eğitim öğrenme alanında bir plan ve çalışma olmadığı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler ileriye sürülebilir:

- Gelişen ve değişen dünya ile birlikte teknolojinin hızla gelişmesi ve bu gelişme karşısında eğitim ortamları kayıtsız kalmamalı dijital öğrenmeyi eğitimin her kademesinde yüz yüze öğrenme ile birlikte harmanlanarak öğrenme zenginliği sağlanabilir.
- Hibrit eğitim ve öğrenme konusunda MEB ‘kapsamında Hibrit eğitim uygulama alanları, uygulama şekilleri ve önemi kapsamında seminerler düzenlenmeli.
- Hibrit öğrenme ortamlarının ve alt yapısının avantaj yerine dezavantaj oluşturma

KAYNAKÇA

- Aktay, S. & Keskin, T. (2016). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) İncelemesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2 (3) , 27-44. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekud/issue/28248/300311>
- Bilgin, S. Kibaroğlu, A. & Üst M. (2014). 2014 WISE araştırması: 2030 yılında okul.
- Bloor, M. & Wood, F. (2006). *Keywords in qualitative methods*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Çilesiz, S. (2011). A phenomenological approach to experiences with technology: current state, promise, and future directions for research. *Educational Technology Research and Development*, 59(4), 487-510.
- Delialioğlu, O. & Yildirim, Z. (2007). Students’ perceptions on effective dimensions of interactive learning in a blended learning environment. *Educational Technology ve Society*, 10 (2), 133-146.
- Demiralay, R., & Karatas, S. (2014). Flipped classroom model. *Journal of Research in Education and Teaching*, 3(3), 333-340.
- Eren, Z. (2021). Eğitimde yapay zeka uygulamaları ve geleceğe ilişkin yönelimler. (Ed. N. Öykü İyigün ve Mustafa K. Yılmaz). *Yapay zeka: Güncel yaklaşımlar ve uygulamalar*. İstanbul: Beta Kitap Yayıncılık. s.187-212.
- Frankel, J., & Wallen, T. (2006). Cross-cultural on organizational commitment: a further review and application of hofstede’s value survey module. *Journal of International Business and Entrepreneurship*, 10(1), 1-26.
- Gençer, B. G., Gürbulak, N. & Adıgüzel, T. (2014). Eğitimde yeni bir süreç: Ters-yüz sınıf sistemi. *International Teacher Education Conference*. Dubai, UAE.

- Graham, C.R.& Bonk , C. J. (2006). Blended learning systems. definition, current trends, and future directions. *The handbook of blended learning* (pp3-21). San Fransisco: Pfeiffer.
- Gülbahar, Y. (2005). Web-Destekli Öğretim Ortamında Bireysel Tercihler. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – Tojet*, Volume 4 (2), 9. , Retrieved 24.05.2022 (de indirildi) from the World Wide Web: <http://www.tojet.net/articles/v4i2/429.pdf>
- Hebebcı, M. T. & Usta, E. (2015).Türkiye’de harmanlanmış öğrenme eğilimleri: Bir Literatür çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*
- Korucu, A. T., & Kabak, K. (2020). Türkiye’de hibrit öğrenme uygulamaları ve etkileri: Bir meta analiz çalışması. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 2(2), 88-112.
- Meriçelli, M. & Uluyol, Ç. (2016). Web ve mobil destekli harmanlanmış öğrenme ortamlarının öğrencilerin motivasyon ve akademik başarılarına etkisi.”, *Electronic Turkish Studies*, 11(9).
- Özdemir, E. (2008). Kuantum fiziğinde belirsizlik ilkesi: hibrit yaklaşımla öğretimin akademik başarıya etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Pesen, A. & Oral, B. (2016). Harmanlanmış Öğrenme Yaklaşımının Öğretmen Adaylarının Akademik Başarısına ve Güdülenme Düzeyine Etkisi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 15(58).
- Soydan, G. (2008). Kimya deneylerinin öğretiminde hibrit modelin etkinliğinin araştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü İzmir
- Strayer, J. (2007). *The effects of the classroom flip on learning enviroment: A comparison of learning activity in a tradional classroom and a flip classroom that used an intelligent tutoring system* (Yayımlanmamış doktora tezi). The Ohio State University, Ohio.
- Tomory, A. & Watson, S. L. (2015). Flipped classrooms for advanced science courses. *Journal of Science Education and Technology*, 24(6), 875-887
- Tutar, M. (2015). *Eğitim Bilişim Ağı (Eba) Sitesine Yönelik Olarak Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Turker, A., & Guven, C. (2016). High school teachers’ utilization levels and opinions on the education information technologies network (EBA) project. *Journal of Research in Education and Teaching*, 5(1), 244-254.
- Usta, E. (2007). *Harmanlanmış öğrenme ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının akademik başarı ve doyuma etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6.Baskı)*. Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, H. (2015). Harmanlanmış (karma) öğrenme ve uygulama esasları. *Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*,255-259

Makale Geçmişi	<i>Geliş:</i> 21. 10.2022	<i>Kabul:</i> 21.12.2022	<i>Yayın:</i> 31.12.2022
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atıf	Toytok, E.H. & Öztaş, F. (2022). Resmi ve özel eğitim kurumlarında hibrit eğitim uygulamalarının incelenmesi. <i>Journal of Research in Education and Teaching</i> . 11 (4), ss. 101-114.		